

En carn viva

Durant molt de temps visqué exiliat a les rengleres dels llibres de ciència-ficció. Després Spielberg el va treure de l'ombra en fer en cine la seva novel·la *L'imperi del sol*, però aquestes irrupcions per via indirecta acostumen a ser força equívocues. James Graham Ballard pertany a una família clàssica de les lletres: els talents que l'Imperi Britànic va escampar pel món i que van trobar en la seva experiència colonial l'energia necessària per afrontar l'aventura creativa. Aquest és l'origen, però a partir d'aquí Ballard esdevé un escriptor rar, que transforma aquella experiència de manera molt diferent a com ho van fer altres escriptors de les mateixes arrels. De fet, només *L'imperi del sol* es correspon, poc o molt, amb el cànon. No és estrany doncs que hagi estat la seva obra més susceptible de donar-li reconeixement.

Però Ballard no és *L'imperi del sol*, per més que aquesta sigui la seva obra més explícitament autobiogràfica. Ballard és, per damunt de tot, una manera de mirar el món que és capaç de penetrar, amb agudes premonitòria, en la cara sòrdida del canvi, en el costat sinistre de la història, a partir d'una lectura implacable de la lògica dels esdeveniments. Els seus escenaris són sovint els llocs més aparentment banals de la vida quotidiana, però la seva mirada és com un bisturí que descarna tot allò que la pell amaga. En carn viva: aquest podria ser el sentit de l'escriptura ballardiana. I els seus desplegaments metafòrics i sovint surrealistes no són res més que maneres de tractar de dir allò que encara no s'està en condicions d'entendre, perquè estem en el moment en què s'està formant, s'està construint.

S'ha dit de Ballard que és un escriptor d'utopies negatives. És fals. Les utopies són precisament construccions mentals que no tenen lloc on ubicar-se. El món de Ballard és la realitat: la d'avui i la de demà, que són inseparables, i més en uns temps de goma que podem anomenar present continu. No hi ha res a Ballard que no estigui ancorat en la realitat d'avui; en aquest sentit la seva literatura és literatura del present, o, si es prefereix, escriptura de l'actualitat. Descriu les condicions mentals i sensorials del nostre present –en què la ficció és el medi natural i la literatura ha d'esforçar-se a crear realitat– sobre les quals emergeix una condició humana que es mou entre l'experiència dels límits i la banalitat de la massa. A què es deu aquesta particular mirada ballardiana? Segurament Jordi Costa te raó en la seva explicació de tall psicoanalític: és la mirada d'un nen que es va perdre abans d'hora.

Ballard és un escriptor primordialment urbà. D'aquesta urbanitat contemporània en què sovint «urbs» absorbeix a «civitas» fins a dur-nos a l'aparença de caos de *Crash* o de *High-Rise*. Però sobretot és una mirada marcada per un estat d'ànim: la lucidesa del que es nega a conrear els consols que la humanitat s'autoconstrueix, del que es nega a desviar l'atenció de les muntanyes de cossos, ferralles i frustracions que els humans generen, del que sempre sap, finalment, trobar la perspectiva que il·lumina inesperadament la percepció de la situació. Ballard no és un pessimista. És un hiperrealista conscient. I la seva presumpta raresa ve de les dificultats de sentir empatia amb la seva mirada. Hi ha lectors que adopten de seguida les ulleres ballardianes i altres que només hi veuen borrós. I no s'hi pot fer gairebé res. La mirada de Ballard és com la gràcia cristiana: es té o no es té.

Pròlegs de Josep Ramoneda als catàlegs del CCCB

En tot cas, si el CCCB porta Ballard a escena és per aportar una altra perspectiva, sobre un món en què les forces reals –les que teixeixen normativitat i experiència– no sempre salten a la vista. La preparació de l'exposició m'ha permès de tenir un intercanvi de cartes amb l'autor. De la seva disponibilitat inicial va anar passant a manifestar les seves reserves –sempre expressades amb britànica elegància– com si a mida que el projecte es concretava sentís unes ganes creixents de guanyar distància. Probablement preferia que la història l'expliquessin altres per no quedar-hi atrapat, per poder mirar, també aquest relat sobre la seva obra, amb mirada ballardiana, sense haver-lo contaminat prèviament. O per posar-nos a prova sobre la capacitat de posar-nos les ulleres ballardianes i no veure-hi fosc. Malauradament, la seva malaltia ha anat creixent en aquests últims mesos i les últimes notícies que he tingut d'ell és que no podrà venir a veure l'exposició. Probablement no podrem saber com veu Ballard aquest exercici de Ballardoscòpia